

waarin voorgesteld werd, het *Intelligence*-werk met betrekking tot Indië geheel los te maken van het *Allied Intelligence Bureau* (dat bureau werd door de Amerikanen bij hun acties op de Philippijnen ook niet ingeschakeld) en in Brisbane een nieuwe dienst op te richten, te welker behoefte MacArthur zou trachten meer onderzeeboten en twee of drie *Catalina's* los te krijgen. Coster ontving een afschrift van die brief, met deze sprak van der Plas af dat zij over het antwoord overleg zouden plegen, welnu: voordat er overleg was geweest, berichtte Coster aan Sutherland dat Brisbane, waar MacArthur zijn hoofdkwartier had, in elk geval ongeschikt was om er de nieuwe dienst te vestigen: '*The principal source of information*', aldus Coster, '*for the time being still consists of news imported by evacuees who reside mainly in Melbourne*' (aan die evacuë's werden detailvragen gesteld, telkens wanneer een Geallieerde bevelhebber informatie moest hebben over een bepaalde streek in Indië); '*therefore . . . it is impossible to organize this department at any other place but Melbourne*'.¹

Van der Plas nam Coster, die, meende hij, 'volledig over zijn zenuwen heen geraakt' was², kwalijk dat deze de afspraak had geschonden en was het bovendien niet met hem eens; terwijl hij zich verder verdiepte in de problematiek van het uitzenden van *parties* (hij stelde er eind januari '43 algemene richtlijnen voor op schrift³), kwam hij tot de conclusie dat de nieuwe dienst door Helfrich moest worden geleid en in Brisbane moest

¹ Brief, 26 jan. 1943, van F. W. Coster aan R. K. Sutherland (ARA, Alg. Secr., Eerste Zending, XXIV, 20-1). ² Brief, 30 jan. 1943, van van der Plas aan van Mook. ³ Die richtlijnen zijn neergelegd in een stuk d.d. 29 januari '43 (a.v.). 'Uitzending van volbloed Europeanen is', schreef hij, 'onder de huidige omstandigheden (januari 1943) praktisch uitgesloten, aangezien zij door de bevolking worden verraden' (wij menen dat van der Plas dat hoogstens kon vermoeden, terecht overigens), 'onder druk van de bestaande angst voor de gruwelijke Japanse strafmaatregelen' (daarover had hij van de Haas bijzonderheden gehoord). Nederlanders dienden dus niet langer te worden uitgezonden, wèl echter Indonesiërs of Indische Nederlanders. Die moesten zich vermommen 'als reizend handelaar' (hetzelfde wat van der Plas in die tijd al met Kendall had afgesproken met betrekking tot de twintig uit Mekka gehaalde bedevaartgangers). Zij dienden dan een handelsvoorraad mee te nemen, zich geheel als inheemsen te kleden (van der Plas gaf er negen voorschriften voor aan) en zich te gedragen 'als ingezetene van een Indonesische *kampung*' – er volgden twaalf voorschriften waarvan wij drie willen aanhalen: 'ingelopen, vereelte voeten hebben', 'urenlang gehurkt kunnen zitten praten, eten, roken', 'handig met de vingers kunnen eten op inheemse wijze'. Veilig zouden, meende van der Plas, de in te zetten geheime agenten vooral zijn wanneer zij gingen samenleven 'met een plaatselijke schone', maar: 'bij de rituele liefdesverplichtingen zij men voorzichtig zich niet te verraden door het gebruik van voorbehoedsmiddelen.'

Het komt ons voor dat de meeste Indische Nederlanders bitter weinig met voor-